

Sectie geslaagd, proces overleden?

1	Inleiding	3
2	Voorafgaand aan de sectie	3
3	Tijdens de uitwendige inspectie	4
3.1	Livor mortis	4
3.2	Kneuzing	9
3.3	Rigor mortis.....	10
3.4	Ogen	11
3.5	Wurgsporen	11
4	Inwendige inspectie	13
4.1	Ribbreuken	13
4.2	Luchtwegen.....	14
4.3	Steekwonden	15
4.4	Verwuring.....	18
4.5	Maaglediging.....	21
5	Conclusie	23
6	Juridisch gevolg	23

22 maart 2022

deemzetnl

Samenvatting

- 1 Voorafgaande aan de sectie deden zich twee versturende omstandigheden voor. De schouw van de GGD-arts werd actief tegengewerkt en de technische recherche onderzocht op eigen houtje het stoffelijk overschot maar rapporteerde bepaalde vondsten en gevolgen niet.
- 2 De livor mortis patronen geven aan dat de positie van het stoffelijk overschot werd gewijzigd na verloop van tijd. Hiervan is in het sectieverslag niets terug te vinden.
- 3 De diverse greepsporen en een spoor op de heup die door livor mortis processen zijn gefixeerd, zijn niet opgemerkt.
- 4 Het livor mortis patroon op de rugzijde is niet vastgelegd.
- 5 Van de gemelde kneuzing op de borstkas is geen enkel detail vermeld, met name niet de exacte positie en uitgebreidheid (zo'n 6 cm diameter). De relatie met de ribbreuken is niet vermeld, ook niet als veronderstelling.
- 6 Van de rigor mortis overblijfselen zijn geen details gegeven, ook niet van de verstoring die vervoer oplevert.
- 7 De diepzwarte pupillen en het gerimpelde oogoppervlak zijn niet vermeld.
- 8 Er is geen duiding gegeven van het object waarmee de verwuring is gepleegd, terwijl er wel reeksen van parallelle beschadigingen zichtbaar zijn. Het ontbreken van deze sporen aan de rechterzijde van de hals in combinatie met sporen van schrammen (afweer) is niet opgemerkt.
- 9 De relatie tussen dit laatste complex aan sporen en de sporen op de rechter hand is niet opgemerkt.
- 10 Er bestaan drie versies van de telling van de gebroken ribben. Overigens braken niet de ribben, maar de aanhechtingen ervan, afgaande op aangegeven posities.
- 11 De bloeduitstortingen rond de ribben zijn 'plaatselijk' en 'enkele', maar leiden niet tot een duidelijke conclusie of ze wel of niet bij leven kunnen zijn ontstaan. Er is geen aandacht voor het samengaan van deze sporen met die van de steekwonden en de omstandigheid dat aan de rechter zijde maar een bloeduitstorting te zien is.

- 12 De luchtpijp bevat geen bloed, er kan dus geen bloed ingeademd zijn. Ook is er geen sprake van opgehoest bloed.
- 13 Het bloed in de linker long kan natuurlijk met de drie steekwonden in deze long zijn verklaard, de rechter long was zonder bloed.
- 14 De steekwonden veroorzaakten uitwendig maar ongeveer 5 mL bloed en dat was pas na ongedocumenteerde handelingen in het mortuarium.
Inwendig werd 1250 cc bloed gemeten; dat is volgens literatuur eerder karakteristiek voor een postmortale doorsnijding van de aorta.
- 15 De massieve botbreuken in het halsbereik werden nooit bij een overlevende van verwurging aangetroffen. Ook enkelvoudige breuken zijn bij overlevenden 250 keer zo zeldzaam als bij dodelijke slachtoffers van verwurging.
- 16 Mevrouw Wittenberg stierf als gevolg van verwurging.
- 17 Het tijdstip ligt op grond van de gevorderde lediging van de maag het meest waarschijnlijk rond middernacht
- 18 Nader onderzoek van het verloop van het delict zal in een andere richting wijzen wat betreft daderschap.

1 Inleiding

Een sectie omvat meerdere fasen. Zo wordt er eerst geïnspecteerd vanaf de buitenzijde van het stoffelijk overschot, te beginnen met zoiets als de kleding en wat daarop te zien is. Dan wordt er een inwendige schouw uitgevoerd met de benodigde invasieve technieken (snijden). Intussen moet alles worden geregistreerd, dus wat er wordt gedaan en wat er wordt waargenomen. Liefst met foto's en video's. Tenslotte leidt dit alles tot conclusies.

Hoe dit alles verliep bij de sectie in de Deventer Moordzaak is onderwerp van deze analyse.

2 Voorafgaand aan de sectie

Omdat de technische recherche reeds de avond voor de sectie het stoffelijk overschot onderzocht, is de patholoog-anatoom nooit in de gelegenheid geweest het stoffelijk overschot is zijn originele hoedanigheid te schouwen.

Dat is sowieso in de Nederlandse praktijk nooit het geval. Op de plaats delict acteert namelijk de schouwarts als een soort stand-in van de patholoog-anatoom. Deze stelt dan vast of het slachtoffer op onnatuurlijke wijze is overleden en beschouwt een aantal eigenschappen die noodzakelijkerwijs op de plaats delict moeten worden vastgesteld: inwendige temperatuurmeting, rigor mortis, livor mortis en toestand van de ogen, om er een aantal op te sommen. Daarvoor bestonden richtlijnen die min of meer een uitvloeisel waren van de wet op de lijkbezorging (1991).

De hiervoor uitgenodigde GGD-arts dr. Post werd echter niet toegestaan deze waarnemingen te verrichten, waardoor het zogenaamde artikel-10-formulier¹ - rapportage aan de Officier van Justitie - nooit werd ingevuld. In het tactisch journaal is het tegendeel beweerd, een eenvoudig vast te stellen geval van misdraging subsidiair meeneed. Dit gegeven is in 2014 in proces verbaal vastgelegd².

In later stadium - zie de herzieningsaanvraag mr. Knoops³ is alsnog vastgesteld dat het betreffende document niet in het dossier is opgenomen. Men kan zich afvragen, of het niet voldoen aan een wettelijke eis niet had moeten leiden tot repercussies.

Bij genoemd onderzoek van de technische recherche zijn waarnemingen verricht aan kleding en stoffelijk overschot die in de uiteindelijke versie van het PV van de technische recherche niet werden gerapporteerd. Daarmee verliezen de latere rapporten dienaangaande (sectiearts en NFI aangaande kledingstukken en de toestand van bepaalde verwondingen) een deel van hun waarde, een nieuw feit derhalve.

Concreet is in de avond vastgesteld dat de blouse zich tenminste in één van de steekwonden bevond, hetgeen repercussies had omtrent de mate waarin uit de wonden bloed was gelopen of had kunnen lopen en de mate waarin bloedvlekken op de blouse nog vochtig waren geweest en beschikbaar voor een secundaire transfer. Deze vaststellingen zijn niet officieel geprotocolleerd⁴ en tevens is daardoor niet duidelijk geworden dat de patholoog-anatoom niet het slachtoffer heeft onderzocht, zoals dat op de plaats delict was aangetroffen, maar zoals dat door de technische recherche was opgeleverd. Zo werden knopen van de blouse losgemaakt en werd de blouse vermoedelijk geheel van het lichaam verwijderd. Ook zal de pantalon van het slachtoffer zijn losgeknoopt. Een vergelijking van het fotomateriaal op de plaats delict en op de sectietafel maakt dit aannemelijk evenals de observatie op de sectietafel dat alle knopen van de blouse waren losgemaakt. Zichtbaar is ook dat er bij één van de knoopsgaten een nieuwe vlek is gevormd. Tevens zijn er - over de gehele blouse verspreid - een twintigtal nieuwe bloedvlekken gevormd, steeds qua formatie in overeenstemming met de hierboven beschreven veronderstellingen.

¹ BESLUIT van 19 november 1997 (Staatsblad 550)

² PV-nummer: 2014110314. Betreft: Expertmeeting Post Mortem Interval in de Deventer Moordzaak.

³ Mondelinge toelichting herzieningsverzoek 15 november 2006 met daarin verwijzing naar schrijven van 6 oktober 2006 van Openbaar Ministerie (mr. A.B. Vast).

⁴ Maar bevinden zich wel ongemarkeerd op de CDROM [015.002], die werd toegevoegd aan het dossier.

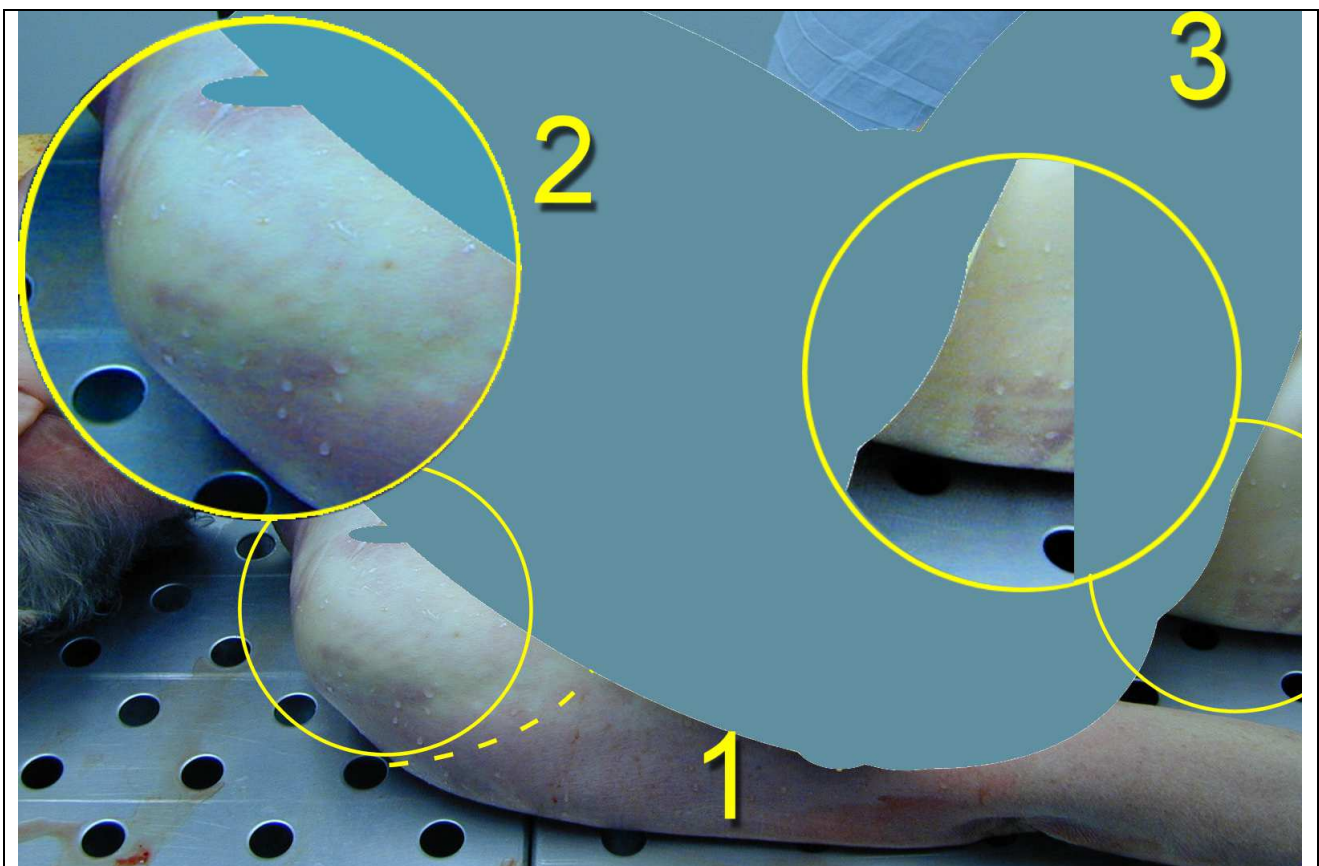
3 Tijdens de uitwendige inspectie

Tijdens de sectie werden door de technische recherche of met een fototoestel van de technische recherche foto's gemaakt. Deze zijn gepubliceerd op de reeds genoemde CDROM⁴. Onduidelijk is, waarop de keuze van te maken foto's is gebaseerd, in het sectieverslag staat geen enkele verwijzing naar de foto's. Ook lijkt het niet zo te zijn dat het NFI zelf foto's heeft gemaakt tijdens de sectie. Hierdoor is de onafhankelijkheid van de patholoog-anatoom ten opzichte van de recherche en dus ook de Officier van Justitie niet langer gewaarborgd.

Er staat in het sectieverslag geen enkele verwijzing naar de omstandigheden waaronder de schouw van het slachtoffer op de plaats delict (NIET) heeft plaatsgevonden. Dat lijkt ook niet verplicht. Een duidelijke omissie in de Nederlandse opzet van het strafrechtelijk onderzoek overigens.

Niettemin zijn er details te isoleren uit het fotomateriaal, waarbij diverse sporen opvallen die in de tekst van het sectieverslag niet zijn vermeld of in onvoldoende mate. Deze passeren hier de revue.

3.1 *Livor mortis*

Figuur 1. Bewerkte foto DSCN0074 van de technische recherche. De foto is gemaakt tijdens de inwendige sectie. De inwendige structuur is gemaskeerd. Tijdens de uitwendige sectie is een dergelijke foto niet gemaakt.

Detail 1: de rechter arm is tot vlak onder het schoudergewricht gevolgen met livor mortis. Zowel aan de buitenzijde, als ook aan de binnenzijde. Deze verdeling is niet in overeenstemming met de ligging van het slachtoffer op de plaats delict, wel met een hangende positie van de arm.

Detail 2. Op het schoudergewricht is een greepspoor zichtbaar dat is afgetekend in een -voor het overige al weer verdwenen- livor mortis spoor. Zie ook de hierna te reproduceren overeenkomstige figuur 2 uit de literatuur.

Detail 3. Afdruk (ook uit livor mortis of anderszins?) op de rechterheup, mogelijk afkomstig van de ligging van het slachtoffer op de rand van een ledikant. Er liep een vochtspoor van de voet van de trap naar de woonkamer, wat het plausibel maakt dat het delict op de slaapetage plaatsgreep.

Sectieverslag 16 februari 2000 (sic):

Er waren paarsblauwe, slechts in geringe mate wegdrukkbare lijkvlekken aan de achterzijde van het lichaam.

Figuur 2. Voorbeeld van een afdruk in een livor mortis vlek. De vlek zelf is later opgelost door verandering van de ligging van het stoffelijk overschot; de contouren van de afdruk bleven behouden. Uiteraard gaat het in de voorbeelden hierboven en hieronder om afdrukken van een derde persoon (dader).

In: Estimation of the Time since Death: Current Research and Future Trends edited by Jarvis Hayman, Marc Oxenham
Hoofdstuk 2, figuur 2.3 met als onderschrift:
The original position of the fingers over the left side of the body can be seen due to pressure blanching.
(<https://books.google.nl/books?id=3oTUDwAAQBAJ>)

Figuur 3. Greepspoor op de rechteronderarm in gedeelte dat net buiten de foto in figuur 1 valt. Ook dit detail is ontleend aan een foto die hier niet voor bedoeld leek. Weer bevindt zich hier een livor mortis spoor op een onlogische plek, tenzij de arm geruime tijd omlaag hing, zoals langs zij een bed.

Figuur 4. Greepspoor op de rechter schouder, naast spoor 2 in figuur 1, meer richting van de nek. Niet alleen zijn de vingers afgetekend, ook zijn indrukken in het weefsel zichtbaar.

Op de blouse zijn op de overeenkomstige positie extreem sterke DNA-sporen van het slachtoffer gevonden die overigens niet als zodanig zijn besproken door het NFI onderzoek eind 2003/begin 2004.

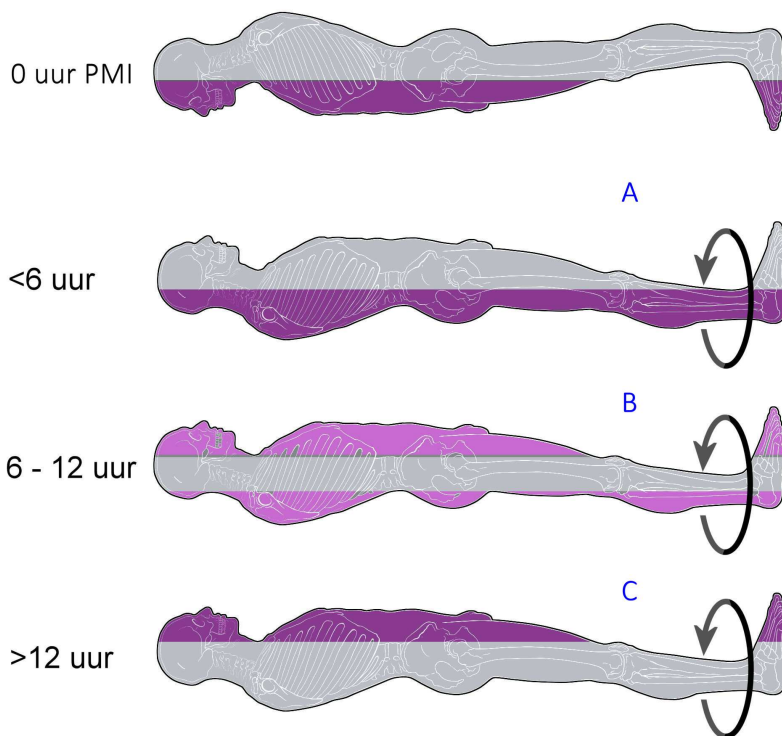
Figuur 5. De livor mortis in de linkerhand op de plaats delict laat duidelijk zien dat de hand voorheen moet hebben afgehangen en wel geruime tijd, alvorens het slachtoffer horizontaal werd gelegd in de woonkamer. Anders was het al helemaal weggeweest.

Figuur 6. De ontwikkeling van de livor mortis in de linkerhand is essentieel voor de reconstructie van het misdrijf. Des te verwonderlijk is het dus dat slechts deze fragmenten uit foto's van de sectie kunnen worden afgeleid. Ze laten overigens zien dat het patroon in figuur 5 nog niet volledig gefixeerd was. Het opvallende litteken of anderszins op de duim staat nergens beschreven. In de evaluatie van de expertsessie met forensische artsen in 2014 (sic) kon men zich slechts verenigen op de uitkomst dat tussen de moord en de verplaatsing naar de woonkamer een periode van 6 tot 24 uur moet hebben gezeten. In alle gevallen betekent dit, dat er ernstig moet worden getwijfeld aan de daderschap van Ernest Louwes (en ook van de klusjesman).

Figuur 7. In beide handen treffen we aanwijzingen aan voor een andere positie van het slachtoffer voordat zij in de woonkamer werd gedeponeerd. De scheidingslijnen tussen delen van de hand met en zonder livor mortis liggen niet horizontaal. De foto's werden circa vijf uur na de ontdekking van het slachtoffer gemaakt, dus waren deze scheidingslijnen al sterk gefixeerd. De zone met livor mortis is hier geaccentueerd door beeldversterking.

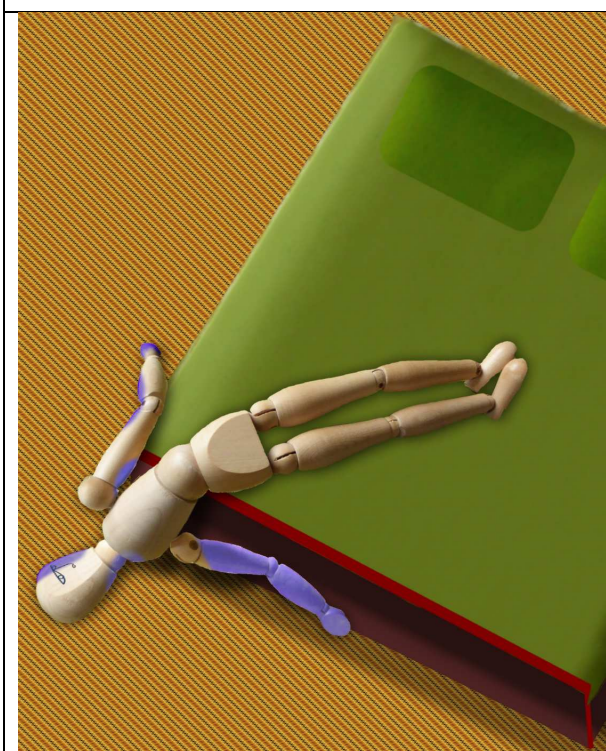

Figuur 8. Deze klassieke uitleg van het hierboven afgebeelde fenomeen maakt het mogelijk een inschatting te maken van het moment dat de overledene werd verplaatst. De figuren A en B lijken de meest aangewezen, als je de afbeeldingen van de handen tijdens de sectie mede in de overwegingen betreft.

Uit:
Handbuch Gerichtliche Medizin
Bernd Brinkmann, Burkhard Madea
Springer Berlin Heidelberg, 25 sep.
2003

Figuur 9. Op de plaats delict ligt de rechter arm zodanig dat de livor mortis zich aan de buitenzijde van de arm zou moeten concentreren. Op de sectietafel is de arm gekeerd en zou de livor mortis juist naar de binnenzijde van de arm stromen.

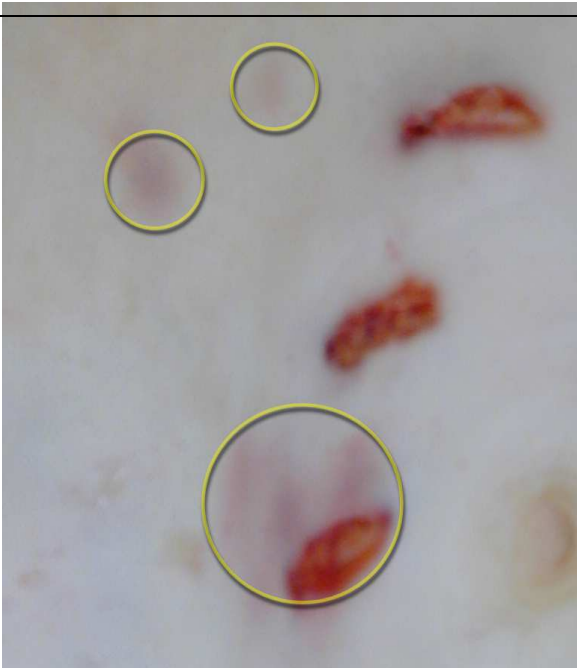
Figuur 10. Tijdens de sectie is te zien (figuur 1 detail 1) dat de arm zowel aan de buitenzijde, als ook aan de binnenzijde is volgestroomd met livor mortis. Dat moet derhalve vlak na het overlijden zijn gebeurd. Op de binnenarm is de livor mortis iets valser, hetgeen erop duidt dat de livor mortis op de plaats delict nog beperkt beweeglijk was, zie figuur 8. Dit wijst er weer op dat het slachtoffer pas rond 6 uur na het overlijden werd verplaatst (vgl. figuur 8).

Figuur 11. De reconstructie van de oorspronkelijke positie van het stoffelijk overschot is gemaakt op basis van dit gegeven met inachtneming van de observaties in figuur 1 detail 3 en de figuren 5, 6 & 7.

3.2 Kneuzing

Sectieverslag 16 februari 2000:

Rond de middelste huidperforatie bevond zich een gebied met vlekkelig vaalbruine kleur (kneuzing?).

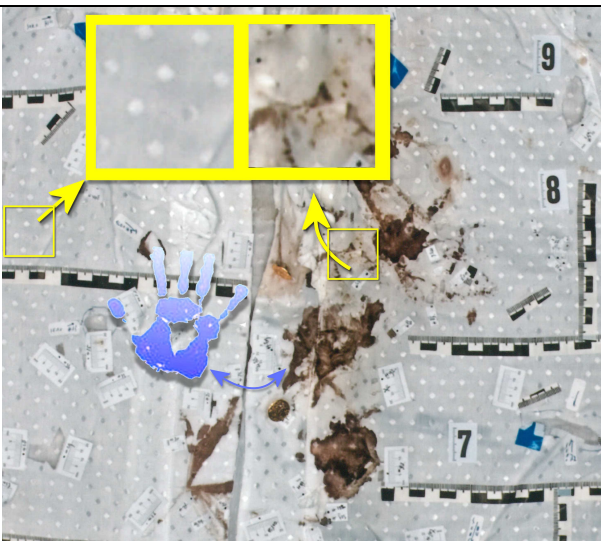

Figuur 12. Centrale kneuzing, in het sectierapport gekoppeld aan de middelste messteekperforatie. Niet is vermeld dat deze kneuzing uit drie vlekken bestaat en qua vorm overeenstemt met een (kleine) handpalm. En ook nog eens precies boven het uiteinde van het borstbeen is gesitueerd. Ook de in de figuren 1, 3 & 4 beschreven greepsporen imponeren als klein. De omschrijving van de kleur (vaalbruin) is op zijn minst curieus. We missen iedere melding van de omstandigheid dat de vlekken wel erg vaag zijn om bij leven te zijn opgeleverd..

Figuur 13, links. Pas in 2003 kwam de patholoog-anatoom met een verklaring voor de opgetreden ribbreuken middels deze afbeelding (met het accent op de drukuitoefening, niet bedoeld als suggestie voor CPR). De koppeling met de kneuzing, zoals zichtbaar in figuur 12 kwam nooit tot stand. Zie ook de bespreking van de ribbreuken in de paragraaf inwendige schouwing.

Figuur 14, linksonder toont de wrijfsporen en afdruk op de blouse en figuur 15 rechtsonder het effect in crimescope licht.

3.3 Rigor mortis

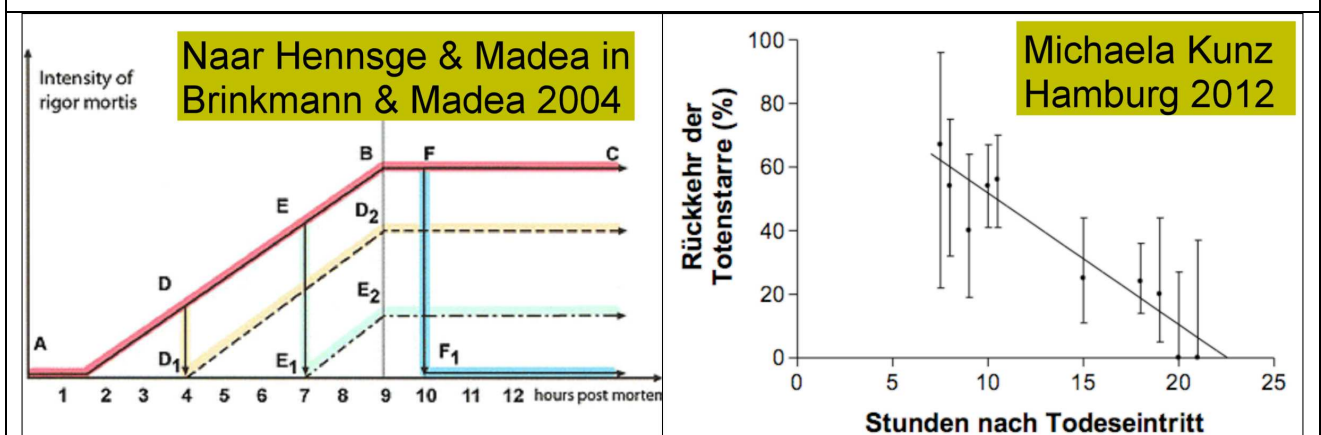
Sectieverslag 16 februari 2000:

Er was geringe lijkstijfheid van de spieren (in hoofdzaak van de beenspieren).

In de mond kon niet goed worden geïnspecteerd in verband met postmortale lijkstijfheid van de kaakspieren.

Figuren 16 & 17. Vergelijken we de ligging van de ledematen op de plaats delict en tijdens de sectie, dan blijken alle ledematen veranderd te zijn van ligging. Wat betekent dat overall de rigor mortis werd verbroken. Het gevolg daarvan is dat de 'teller' van de rigor mortis vanaf dat moment opnieuw is gaan lopen. Ook volgt daaruit dat de rigor mortis geen maximum meer kon bereiken: figuren 18 & 19. Volgens literatuuronderzoek⁵ op dit punt beperkt dit het PMI op het moment van verbreken (zaterdagmiddag rond 16:00 uur) tot minder dan 20 uur. Aangezien er geen communicatie plaatsvond tussen schouwarts en patholoog-anatoom, kwam dit aspect nooit aan de orde.

Uiteraard geldt dit alles niet voor de kaakspieren, de patholoog-anatoom maakte nergens melding van de consequentie van de laatste waarneming (een overlijden binnen 48 uur voorafgaande aan deze waarneming).

⁵ Handbuch Gerichtliche Medizin Bernd Brinkmann, Burkhard Madea Springer Berlin Heidelberg, 25 sep. 2003 respectievelijk Michaela Kunz 2012 Das Phänomen des Wiedereintritts der Leichenstarre nach mechanischem Lösen im Rahmen der Todeszeitbestimmung. DISSERTATION der Universität Hamburg

3.4 Ogen

Sectieverslag 16 februari 2000:

Aan de oogleden waren talrijke kleine stipvormige rode huidverkleuringen zichtbaar.

De oogkleur was grijsblauw.

De pupillen waren rond; de middellijn was beiderzijds 5 mm.

Het oogwit was blank.

Figuur 20 & 21. Op de plaats delict waren de ogen nog helder en strak - zie de ongestoorde reflecties. Tijdens de sectie zijn de pupillen nog steeds contrasterend zwart, maar is het hoornvlies gerimpeld. Beide observaties maken een reconstructie van het moment van overlijden mogelijk. Daartoe werd geen enkele poging toe gedaan.

3.5 Wurgsporen

Sectieverslag 16 februari 2000:

Er waren bruinrode huidverkleuringen ter plaats van de kin (juist aan de onderzijde) ter plaatse van de hals (in het omslaggebied naar de onderzijde van de kin) en talrijke kleine vlekkelijke rode huidverkleuringen elders in de hals (voorzijde).(..) Er was een gebied met bruinrode oppervlakkige huidbeschadiging (en enige huidafschaving) ter hoogte van het linkersleutelbeen (In het overgangsgebied naar borstbeen).

Er waren tevens dergelijke rode huidverkleuringen ter plaatse van het gewricht tussen borstbeen en rechtersleutelbeen en juist onder het rechtersleutelbeen.

Ter plaatse van de rechterhandrug werd een tamelijk uitgebreide vaal donker doorschemerende door de huid onderhuidse bloeditstorting gezien. Deze bloed uitstorting had een afmeting van circa 9 bij 5 cm (rechterhandrug).

Zonder ondersteunend fotomateriaal zijn dit duistere teksten. Terwijl hier duidelijke verwondingen van de verwurging zichtbaar zijn.

Figuur 22. De aparte beschrijvingen van de verwondingen maken niet duidelijk dat zij evenwijdig lopen en daarmee sterk wijzen op het gebruik van een brede riem om het slachtoffer mee om te brengen.

Figuur 23. De wurgsporen links en rechts zijn heel verschillend, waarvoor in het sectieverslag geen aandacht is. Dit terwijl een andere waarneming hiervoor de verklaring biedt. Let op de krassen op de rechter nekhelft, een klassiek geval van afweerwonden. Pas in 2014, tijdens een expertsessie met forensische artsen werd hiervoor een verklaring gegeven, welke werd vastgelegd in een 'PV met daderkennis' .

Figuur 24. De rechterhand werd gestriemd tijdens het verweer van het slachtoffer tegen de verwurging. Daardoor is het rechter deel van de nek wel geschramd maar niet gestriemd. De rechter hand daarentegen wel, zie met name de afbeelding linksboven op de plaats delict. De verwondingen zijn minder goed zichtbaar tijdens de sectie (linksonder en rechts vooral de vingers), maar werden slechts gedeeltelijk opgemerkt.

4 Inwendige inspectie

4.1 Ribbreuken

De inwendige inspectie leverde talrijke details op die als paarlen voor de zwijnen hebben gefungeerd. Het gehele verloop van het delict valt zo ongeveer af te leiden uit de opgeleverde data. Maar er was geen functionaris beschikbaar om alle eindjes aan elkaar te knopen. Een commissaris van politie heeft in principe geen verstand van sectiegegevens, noch een Officier van Justitie. De patholoog-anatoom liet niet het achterste van zijn tong zien. Niemand had het overzicht van de opbrengsten van het onderzoek ter plaatse, het onderzoek in het mortuarium (dat ook niet gepubliceerd werd), de opbrengsten van de sporen die de technische recherche verzamelde (en verloren gingen) en de sectie.

Dat geven we dus maar hier, maar wel met nadruk op de sectie.

Sectieverslag 16 februari 2000:

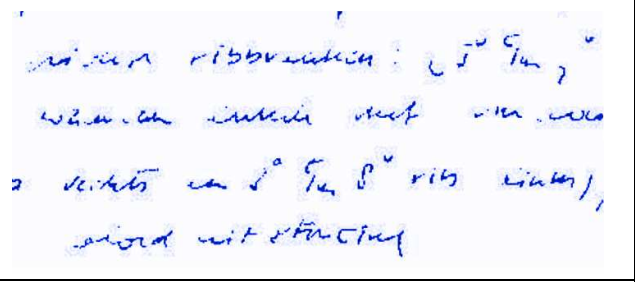
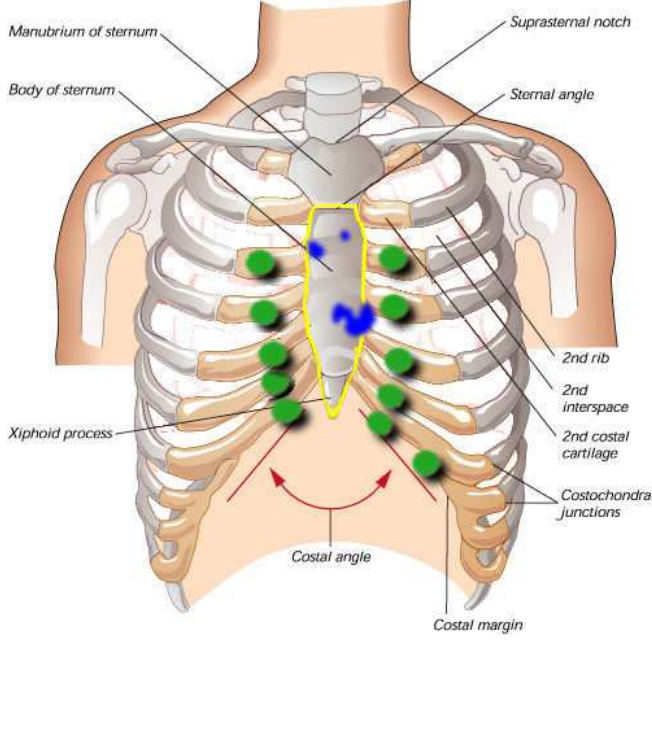
Er was breuk van de eerste t/m negende rib (voorwaarts en enkele centimeters links van het borstbeen met plaatselijk bloeditstorting) en er was breuk van de derde t/m achtste rib rechts voorwaarts (op enkele centimeters afstand van het borstbeen) met plaatselijk bloeditstorting.

(..) In de samenvatting:

Diverse ribbreuken: derde tot en met negende rib rechts en derde tot en met achtste rib links, waarvan enkele met omgevende bloeditstorting (16).

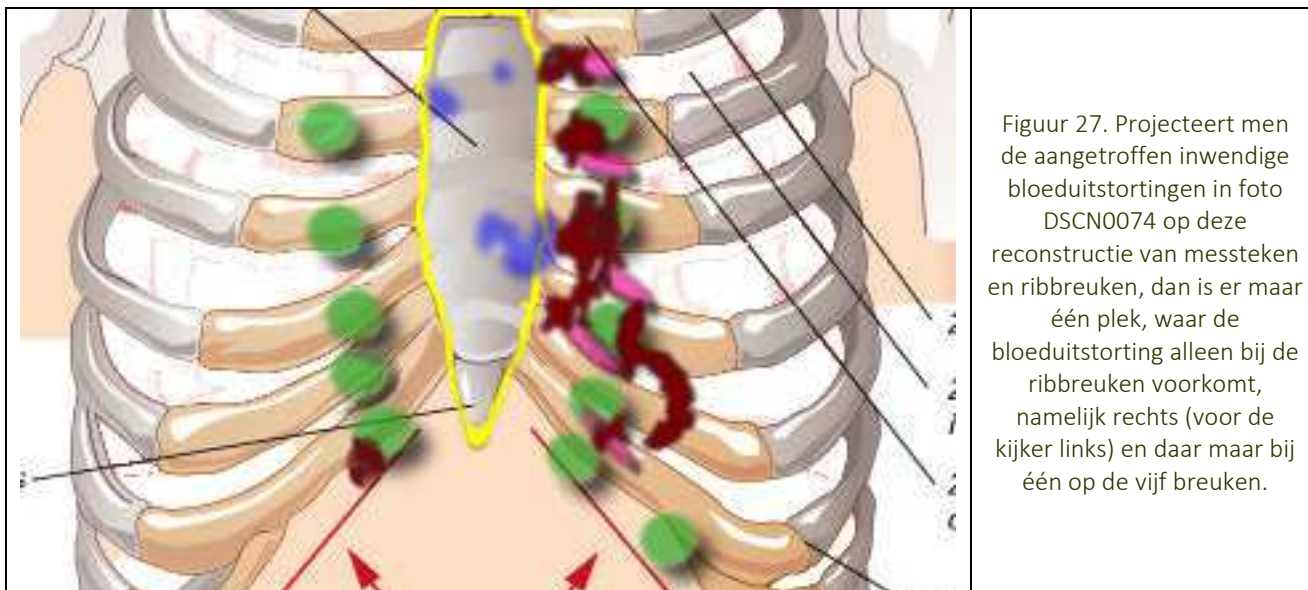
Er waren diverse ribbreuken (sub H), opgeleverd door inwerking van uitwendig mechanisch samendrukkend geweld ter plaatse van de borst.

De verschillende teksten spreken elkaar tegen. In een later stadium werden de handmatige aantekeningen erbij gehaald. Hieruit valt te ontcijferen dat de telling in de samenvatting nog de meest waarschijnlijke is. Dat klopt ook anatomisch.

	
Eigenlijk lees ik hier in figuur 25: links 3 t/m 7 en rechts 3 t/m 8. En dat is ook het meest logisch, omdat 8 en 9 niet zelfstandig verbonden zijn met het borstbeen, zie figuur 26. Het bewegende deel van het borstbeen is geaccentueerd, omdat specifiek de ribben die hiermee verbonden zijn allemaal afbraken. Dat verleent zin aan de schets die de patholoog-anatoom als verklaring toevoegde (in 2006!). Zie figuur 13. En verklaart de waargenomen kneuzing (figuur 10). Doordat de posities als 'op enkele cm's afstand van het borstbeen' staan beschreven, wordt ook nog eens duidelijk dat niet de ribben zelf, maar de kraakbeenverbindingen (costal cartilages) werden verbroken.	

(..) In de samenvatting:

De gebleken ribbreuken zijn, gelet op de omgevende bloeditstorting, voor of kort na het overlijden opgeleverd. Indien deze voor het overlijden zijn aangebracht zullen zij ten aanzien van de longfunctie zonder meer van sterk beperkende betekenis zijn geweest.

Belangrijk zijn ook de toevoegingen van de specificaties *plaatselijk* en *enkele*, wat betreft de aangetroffen bloeditstortingen. Die wijzen er eerder op dat de ribbreuken postmortaal zijn. Een overzichtsfoto van de inwendige sectie lijkt te suggereren dat de bloeditstortingen rond de steekwonden en die rond de linker ribbreuken in elkaar overgingen en niet goed onderscheidbaar zijn en er ter rechter zijde misschien maar één of twee bloeditstortingen zichtbaar zijn.

4.2 Luchtwegen

Sectieverslag 16 februari 2000:

Mond- en keelholte, slokdarm, strottenhoofd en luchtpijp waren niet geblokkeerd.

De luchtpijp bevatte enig slijm: het slijmvlies van de luchtpijp juist onder de beide stembanden, toonde talrijke kleine stipvormige bloeditstortinkjes en een enkele grotere bloeditstorting aan de zijwaartse zijden.

De linkerborstholte bevatte circa 1250 cc bloed.

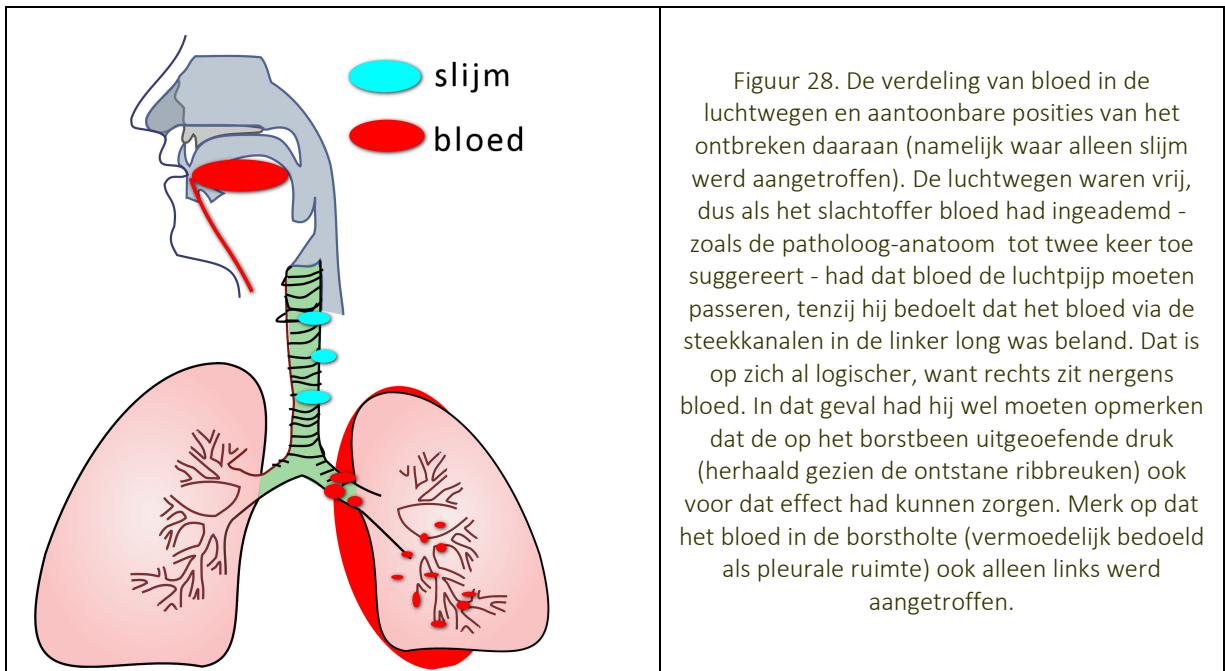
De rechterborstholte bevatte enig helder vocht. De luchtpijptakken bevatten links enig bloederig vocht.

Op doorsnede was het long weefsel roze tot donkerrood (rechterlong): de linkerlong toonde in de onderkwab talrijke bloedophopingen (passend bij inademing van bloed).

Luchtpijpzakjes, bloedvaten en luchtblaasjes loonden een normale structuur. Geen ziekelijke veranderingen. Op sommige plaatsen was matig tot plaatselijk veel bloed aanwezig in de luchtblaasjes.

(..) In de samenvatting:

J. *Tekenen van inademing van bloed .*

De linkerlong werd vijfmaal doorklieft, waarbij de tweede messteek maar liefst driemaal de long doorboorde (een long heeft een onder- en een bovenkwab). De aanwezigheid van bloed in de linkerlong heeft dus geen zeggingskracht omtrent de bron.

Daarnaast waren er geen tekenen van opgehoest bloed; dat zou onmiddellijk zichtbaar zijn geweest op de blouse. Als het slachtoffer bij leven bloed had ingeademd, had dat zichtbaar moeten zijn.

4.3 Steekwonden

Sectieverslag 16 februari 2000:

- een donkerblauw vest met twee zakken; in één van beide zakken werd een geruite zakdoek aangetroffen; daaronder een witkleurig bloesje met knopen, aan de voorzijde gedeeltelijk met bloed doordrenkt en met meerdere scherprandige gaten aan de voorzijde. Het bloesje . was aan de voorzijde niet dichtgeknoopt⁶;

Er wat in een vijftal min of meer spitsovale, scherprandige en vrijwel parallel aan elkaar gelegen huidperforaties (waarvan een tweetal met een enigszins torpedovormig patroon) aan de links voorwaartse zijde van de borst. De perforaties waren vrijwel gelijkvormig en hadden een afstand van 122 cm ten opzichte van de voetzoolrand tot 134 cm van de voetzoolrand met een afstand tussen de mediaanlijn variërend van 2 cm tot 4 cm. De huidperforaties waren min of meer gelijkvormig met een afmeting van circa 3 bij 0,5 cm. De linkerborstholte bevatte circa 1250 cc bloed. De rechterborstholte bevatte enig helder vocht.

De borstvlieszen toonden linksvoorwaarts drie scherprandige en met een bloeding omgevende perforatie van de tussenribsruimte (tweede, derde, vierde tussenribsruimte).

Het middenschot was normaal breed en symmetrisch met hier en daar bloeditstortingen. Het hartzakje was aan de voorzijde op enkele plaatsen geperforeerd en bevatte bloederig vocht.

Het hartoppervlak was glad en glanzend; er waren scherprandige perforaties aan de links-/zijwaartse en voorwaartse zijde van het hart en (op korte afstand hiervan) aan de links-/zijwaartse en achterwaartse zijde van het hart.

De hartspier was symmetrisch en bruin en op twee plaatsen scherprandig geperforeerd (van de linker hartkamerwand).

⁶ Gezien de foto's plaats delict was de blouse oorspronkelijk wel dichtgeknoopt.

Her binnenste hartvlies was glad, glanzend en op meerdere plaatsen scherprandig gekliefd. Er was een complete klieving van de achterste papillairspier.

Longen. Her oppervlak was glad, glanzend en normaal van kleur; er waren drie perforaties van de bovenkwab van de linkerlong en twee perforaties van de onderkwab van de linkerlong.

Op doorsnede was het long weefsel roze tot donkerrood (rechterlong): de linkerlong toonde in de onderkwab talrijke bloedophopingen (passend bij inademing van bloed).

De longslagader was grotendeels scherprandig gekliefd.

De lichaamslagader vertoonde een normaal verloop, geen tot geringe aderverkalking en had een vlekkelig rode kleur van de binnenzijde; de lichaamslagader was in het afdalende deel en ter hoogte van de borst overdwars scherprandig grotendeels gekliefd.

De patholoog spreekt in verband met de blouse van *met bloed doordrenkt*. Hier wreekt zich meteen de omstandigheid dat de patholoog de blouse niet in de originele toestand heeft gezien. Juist op dat moment was er heel weinig bloed te zien, om de technische recherche⁷ te citeren:

"Op de borst van het slachtoffer zagen wij nagenoeg geen bloed."

Deze mededeling zal de patholoog-anatoom dus niet bereikt hebben, leidend tot een wat scheve indruk vooraf. Naast de in de vorige paragraaf opgeworpen problemen met de herkomst van het bloed in de longen, moet hier ook de herkomst van het bloed in de borstholte aan de orde komen. De hoeveelheid lijkt erg royaal, de patholoog verbindt niet direct een waardeoordeel aan het gegeven, maar komt in de samenvatting tot:

De steekletsels gingen gepaard met meerdere perforaties onder meer van vitale organen zoals hart, long en grote slagaders (sub G) en met massale bloeditstorting als gevolg en verwijst naar het bloed in de borstholte. (...)

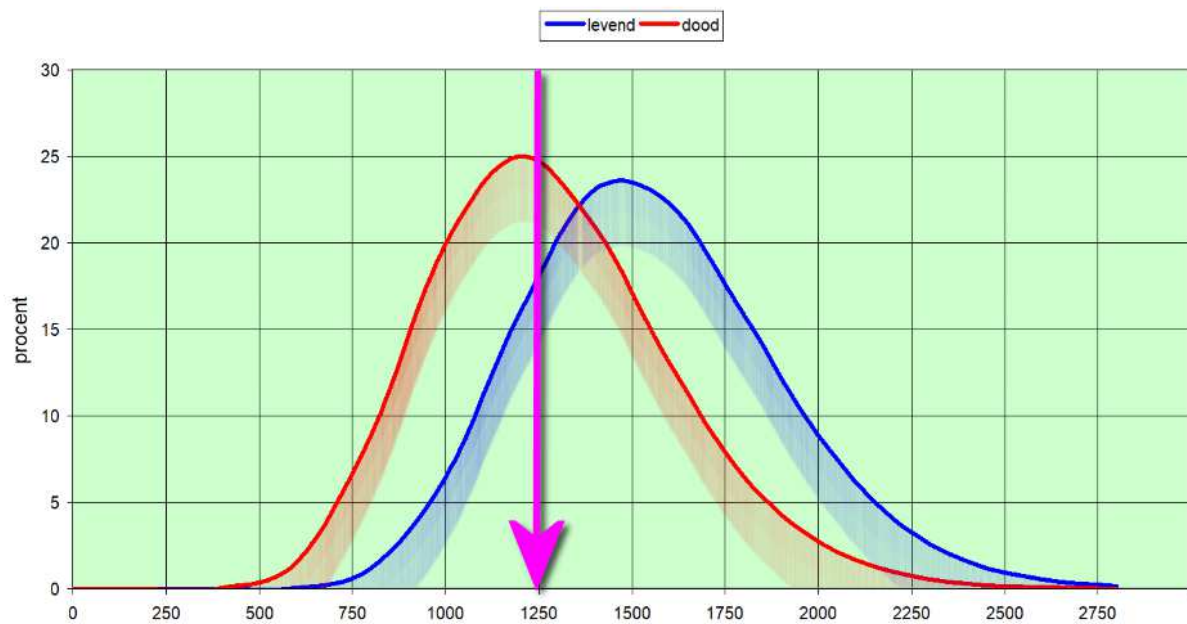
De steekletsels ter plaatse van de borst zijn zonder meer dadelijk verlopende letsels. Gelet op de massale bloeditstorting zijn de steekletsels bij leven opgeleverd.

Figuur 29. De patholoog-anatoom werd - door de acties van de technische recherche in het mortuarium - geconfronteerd met de rechter situatie, terwijl op de plaats delict de linker situatie gold. Een berekening van de vlekgroottes en omrekening naar bloedvolume levert op dat de hoeveelheid bloed in de blouse *zelfs in de rechter situatie* niet meer dan 5 mL bedroeg.

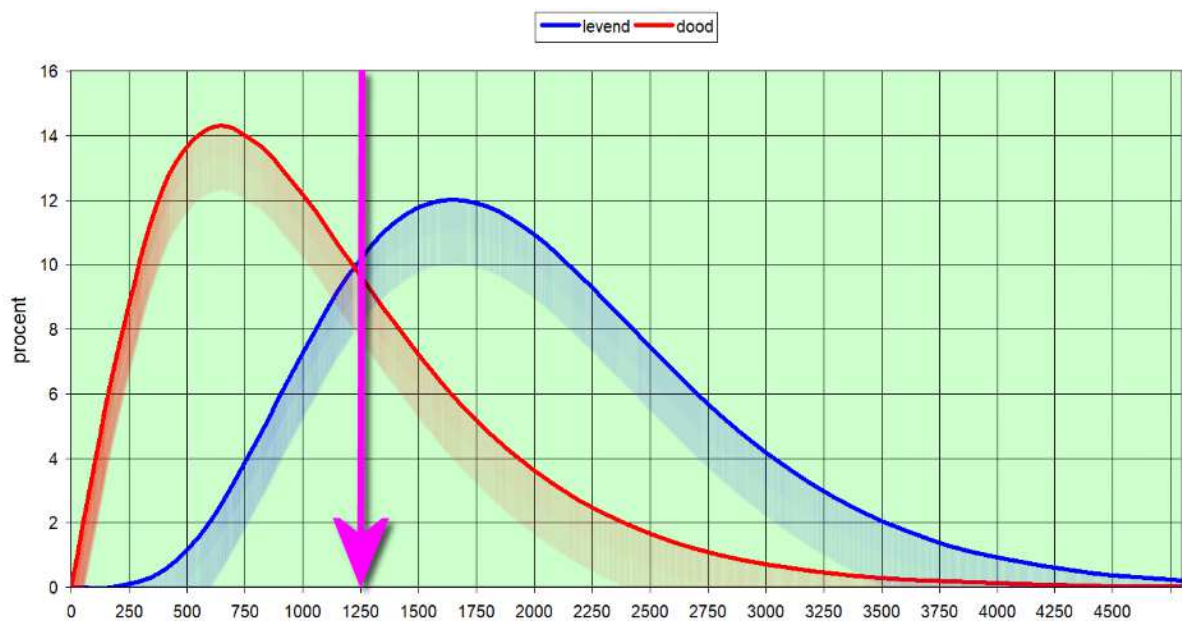
⁷ Rapport Technische Recherche d.d. 12 november 1999 (sic)

**Gegevens van Curovics et al. weergegeven als gammaverdelingen
(Rom J Leg Med [22] 245-248 [2014])**

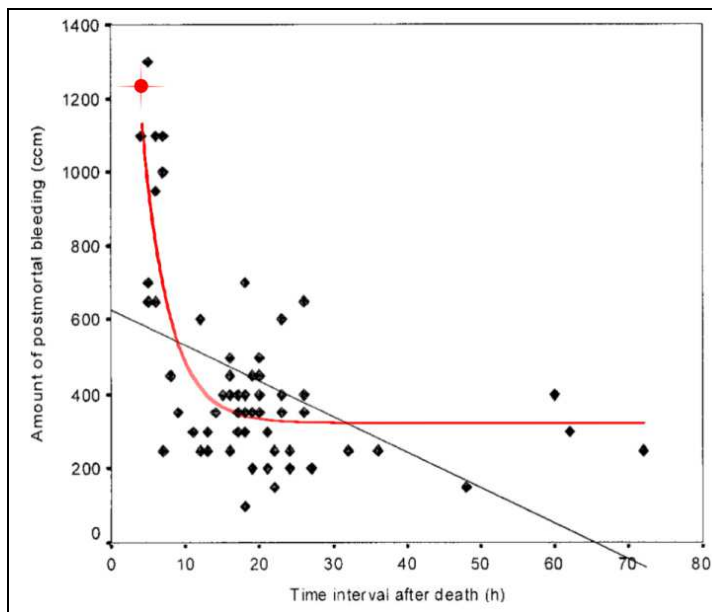
Figuren 30 en 31. In twee onderzoeken werden verkeersslachtoffers onderzocht, waarvan de aorta was opengebarsten. Via aanvullend onderzoek werd nagegaan of het bloedverlies pre- en perimortem was ontstaan (blauw) of postmortem (rood). Net zoals bij het onderzoek van Nikolic et al (figuur 32) bleek een bloedverlies van 1250 cc bij Curovics meer karakteristiek voor bloedverlies na overlijden, dan voor ervoor, bij Zikovic is er geen duidelijk onderscheid.⁸

**Gegevens van Zikovic et al. weergegeven als gammaverdelingen
(Am J Forensic Med Pathol 2011; 32: 364-367)**

⁸ Curovics et al. The volume of postmortem bleeding in drowning victims having sustained blunt thoracic aortic injury resulting from vehicular accidents Rom J Leg Med [22] 245-248 [2014]

Zikovic et al. Brain-Stem Laceration and Blunt Rupture of Thoracic Aorta: Is the Intrapleural Bleeding Postmortem in Origin? An Autopsy Study Am J Forensic Med Pathol 2011; 32: 364-367

Figuur 32. In 2004 - dus de patholoog-anatoom kan niets verweten worden - verscheen dit onderzoek: van net gestorvenen werd de aorta opengesneden en het bloed dat vloeide in de borstholte opgemeten. De trend in de waarnemingen laat zien dat het volume van 1250 cc het meest waarschijnlijk correspondeert met een overlijden van rond 5 uur daarvoor.⁹* Dit zeker als we verdisconteren dat er sterke druk op de hartstreek werd uitgeoefend, zie ook de paragrafen 3.2 en 4.1

De in rood opgetekende trend (Boltzmann sigmoidal) is door de auteur dezes toegevoegd en vertoont een veel betere correlatie dan de lineaire regressie:

$R^2 = 0,60$ versus $R^2 = 0,20$ (bij $R^2 = 1$ is de correlatie maximaal).

4.4 Verwuring

Sectieverslag 16 februari 2000:

Hals: halsspieren en onderhuids weefsel: er waren uitgebreide bloeditstortingen hoog in de hals, in en in de omgeving van de weke delen (voornamelijk spierweefsel).

Er was eveneens een kleinere bloeditstorting rond de linker musculus omohyoideus (schouder-tongbeen-spier).

Het tongbeen was verbeend¹⁰ en gebroken.

Het strottenhoofd was verbeend¹⁰: belde grote hoornen waren gebroken met omgevende bloeditstorting: het strottenhoofd was aan de voorzijde gebroken.

De luchtpijp bevatte enig slijm: het slijmvlies van de luchtpijp juist onder de beide stembanden, toonde talrijke kleine stipvormige bloeditstortinkjes en een enkele grotere bloeditstorting aan de zijwaartse zijden.

De tong: er waren bloedingen in het gebied van de tongwortel.

De schedelhuid toonde verspreid een rozerode kleur en kleine stipvormige bloedinkjes

De slaapspiers toonden op doorsnede beiderzijds kleine bloedinkjes.

Beenderstelsel: er was een oppervlakkige breuk van het wervellichaam van de zesde halswervel met enige bloedophoping in de omgevende peesbladen. Deze breuk was niet door de gehele wervel heen maar was voor een sonde tot meerdere millimeters in het wervellichaam sondeerbaar.

In de samenvatting:

Het intreden van de dood wordt door de combinatie van voornoemde letsels zonder meer verklaard. Er was geweldsinwerking ter plaatse van de hals (sub B, D en I). Deze letsels zijn opgeleverd door inwerking van uitwendig, samendrukkend geweld ter plaatse van de hals, met stuwning in het hoofdgebied (sub C) als gevolg.

De letsels ter plaatse van de hals zijn ernstig en levensbedreigend en zouden op zich het intreden van de dood kunnen verklaren. De letsels zijn bij leven of rond het overlijden opgeleverd gelet op de aanwezige bloeditstorting.

⁹ Slobodan Nikolic et al. An Experimental Autopsy Study The American Journal of Forensic Medicine and Pathology • Volume 25, Number 1, March 2004

¹⁰ Dit is bij volwassenen de normale situatie.

Verwuring kan dodelijk verlopen, dat hoeft echter niet. Een verwuring kan via vier verschillende trajecten tot de dood leiden, elk traject gaat gepaard met een karakteristieke geweldsoefening wat betreft de hoeveelheid uitgeoefende kracht en positie ervan¹¹:

- 1 *Venous congestion: Obstruction of cerebral venous return, not airway occlusion, is the main cause of death in most fatal strangulations. Only 2 kg of external pressure is required to compress the jugular veins, which lie superficial in the neck. Occlusion of venous outflow from the brain results in cerebral congestion and loss of consciousness. The resulting decreased muscle tone ultimately leads to arterial compression and cerebral anoxia.*
- 2 *Arterial obstruction: Depending on the direction that the force is applied, 2-10 kg of external pressure is adequate to obstruct flow through the carotid arteries. Complete arterial occlusion of the carotid arteries results in rapid cerebral anoxia and death.*
- 3 *Airway occlusion: Approximately 15 kg of external pressure is required to occlude the airway. Compared to venous congestion and arterial obstruction, airway obstruction takes longer to result in loss of consciousness and death and likely plays a minor role in most fatal strangulations.*
- 4 *Carotid sinus reflex: Continuous force applied directly to the carotid body in the sympathetic ganglion in the neck can lead to vagal stimulation, bradycardia, and subsequent cardiac arrest. Given that the force would need to be prolonged and bilateral, it likely plays little to no role in most fatal strangulations.*

Uit de veelheid van stipvormige bloeditstortinkjes die bij de uitwendige en inwendige inspectie werden gevonden kan men afleiden dat de verwuring bij leven werd ingezet. Immers is er een bloeddruk voor nodig deze verschijnselen op te wekken.

Een soortgelijke conclusie kon niet eenduidig getrokken worden bij de andere twee hiervoor besproken geweldsinwerkingen.

Voorts is hier sprake van een vijftal botbreuken, éénmaal het tongbeen, driemaal het strottenhoofd en één nekwervel. De breuk aan de voorzijde van het strottenhoofd is zeldzaam, een geval van vijf breuken totaal is uniek tot vrijwel uniek. De hoeveelheid toegepast geweld was uitzonderlijk. Maar ook dodelijk? Dat patholoog-anatoom is wankelmoedig op het moment van deze verklaring:

De letsels zijn bij leven of rond het overlijden opgeleverd gelet op de aanwezige bloeditstorting.

Daarom heeft het zin nader te bekijken, wat de betekenis is van de opgetreden breuken in de hals. In de literatuur komen we twee uitgebreide reviews tegen met cijfers omtrent dodelijk verlopen verwurgingen. Deze illustreren duidelijk dat vanwege de ernst van de verwondingen in de Deventer Moordzaak deze verwurging tot de zwaarste categorie moet worden gerekend qua mortaliteit, precies, zoals we lezen in

¹¹ <https://www.reliasmedia.com/articles/148916-strangulation-and-related-injuries>

referentie type verwonding	bakker 2020			wahlsten 2020			
	n	N	%	n	N	%	
hyoid breuk	56	281	19,9				Tabel 1. Twee reviews ¹² met een grote mate van overeenstemming betreffende de uitkomsten. Vrijwel de helft van de slachtoffers vertoonde breuken in de halsstreek, 10% van de slachtoffers had meerdere breuken van dit type. Ter vergelijking, in de Deventer Moordzaak waren dat er vijf.
larynx breuk	101	252	40,1				
meerv nek breuk	31	284	10,9	32	318	10,1	
breuk nek totaal	142	284	50,0	149	318	46,9	
overig	16	284	5,6				
Petechiae		??		233	383	60,8	
imaging %		100			?		
N		284			318		

Naast de 300 gevallen met botbreuken treffen we hier ook 300 gevallen aan, waarbij geen botschade optrad of niet werd aangetoond. De review van Bakker et al. (2020) was hier speciaal op naar zoek, dus de waarden zullen wel kloppen. Daarnaast vinden we in de literatuur vele gevallen van verwurging zonder dodelijke afloop. Ook die vertonen een grote mate van overeenstemming betreffende de hoeveelheid aangetroffen botbreuken.

referentie type verwonding	johnson 2017			heimer 2019			matusz 2020			macdonald 2021			shields 2010		
	n	N	%	n	N	%	n	N	%	n	N	%	n	N	%
hyoid breuk															
larynx breuk	1	295	0,3	1	117	0,9									
meerv nek breuk															
breuk nek totaal	1	295	0,3	1	117	0,9	0	328	0,0	0	209	0,0	0	102	0,0
overig															
Petechiae	45	295	15,3	19	117	16,2	19	328	5,8	??			15	102	14,7
imaging %		25-50			100			60			20-25			?	
N		295			117			328			209			102	

Tabel 2. Vijf reviews¹³ leverden ruim 900 gevallen van verwurging op zonder dodelijke afloop, uiteraard met heel verschillende mate van geweldwerking. Er waren twee gevallen van een breuk in het strottenhoofd. Geen enkel geval van een gebroken tongbeen of wervel, Ook geen enkel geval van een meervoudige breuk.

¹² Henri M. de Bakker et al. Correction to: Fracture patterns of the hyoid-larynx complex after fatal trauma on the neck: retrospective radiological postmortem analysis of 284 cases International Journal of Legal Medicine, (2020), 134, 4, (1465-1473), 10.1007/s00414-019-02241-8 <https://doi.org/10.1007/s00414-020-02382-1>
Pia Wahlsten et al. Asphyxia Homicides in Finland, 1983–2012 Journal of Forensic Sciences Volume 65, Issue 5 September 2020 Pages 1548-556 <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14458>

¹³ Jennifer Johnson Maryville University NON-FATAL STRANGULATION: CLIENT PRESENTATION WITHOUT PHYSICAL INJURY 2017 [ondanks de titel hierin ook gevallen met verwondingen]

Met behulp van deze cijfers kan nu een zogenaamde vierveldentabel worden vervaardigd, waarmee de likelihood ratio kan worden afgeleid betreffende de vraag of botbreuken zullen leiden tot de dood door verwurging.

		fatale verwuring					
		ja	nee	totaal			
nekbreuken	ja	291	2	293	$A/(A+C)$	0,483389	sens
		A	B	A+B	$C/(A+C)$	0,516611	
		C	D	C+D	$B/(B+D)$	0,001903	
	nee	311	1049	1360	$D/(B+D)$	0,998097	spec
		A+C	B+D	A+B+C+D	LR+	254,0208	sens/(1-spec)
	totaal	602	1051	1653	LR-	0,517596	(1-sens)/spec

Tabel 3. Vierveldentabel ter onderzoek van de correlatie van botbreuken in het halsbereik en dodelijke afloop van verwurging. LR+ staat voor de mate van waarschijnlijkheid dat een verwurging met botbreuken dodelijk is in vergelijking tot een verwurging zonder botbreuken.

De uitkomst is eenduidig, een optredende botbreuk in het halsbereik is 250 x sterker als indicator voor een dodelijke verwurging, dan voor een niet-dodelijke. Hierbij is nog niet eens in ogenschouw genomen dat de aard van de botbreuken totaal uniek was in het geval van de Deventer Moordzaak. Deze laatste factor kan worden ingebracht tegen de mogelijke tegenwerping dat de hier getoonde statistiek niet aantoonst, op welke termijn een dergelijke verwonding dodelijk is. Daarbij moet ook overwogen worden dat het slachtoffer duidelijk niet gewurgd werd op de vindplaats; zowel de tactische aanwijzingen (vochtspoor, verschoven kleding) als de medisch-forensische aanwijzingen (livor mortis patronen, rigor mortis timing, toestand ogen) tonen dit.

4.5 Maaglediging

Sectieverslag 16 februari 2000:

De maag was normaal van vorm, grootte en kleur en bevatte circa 200 cc [1cc = 1 mL] fijn verdeelde brokkelige/slijmige voedselresten. Hiertoe was een groot deel van de maag opgevuld tot aan de sluitspier.

De twaalfvingerige darm bevatte enig waterig vocht waarin enig flardig materiaal.

In het verdere researchewerk zal met een volkomen ander idee van maaginhoud rekening gehouden zijn, aangezien het tactisch journaal de volgende 'vertaling' van deze gegevens gaf (046 xx/xx 990926 18.00 sectie te Rijswijk.):

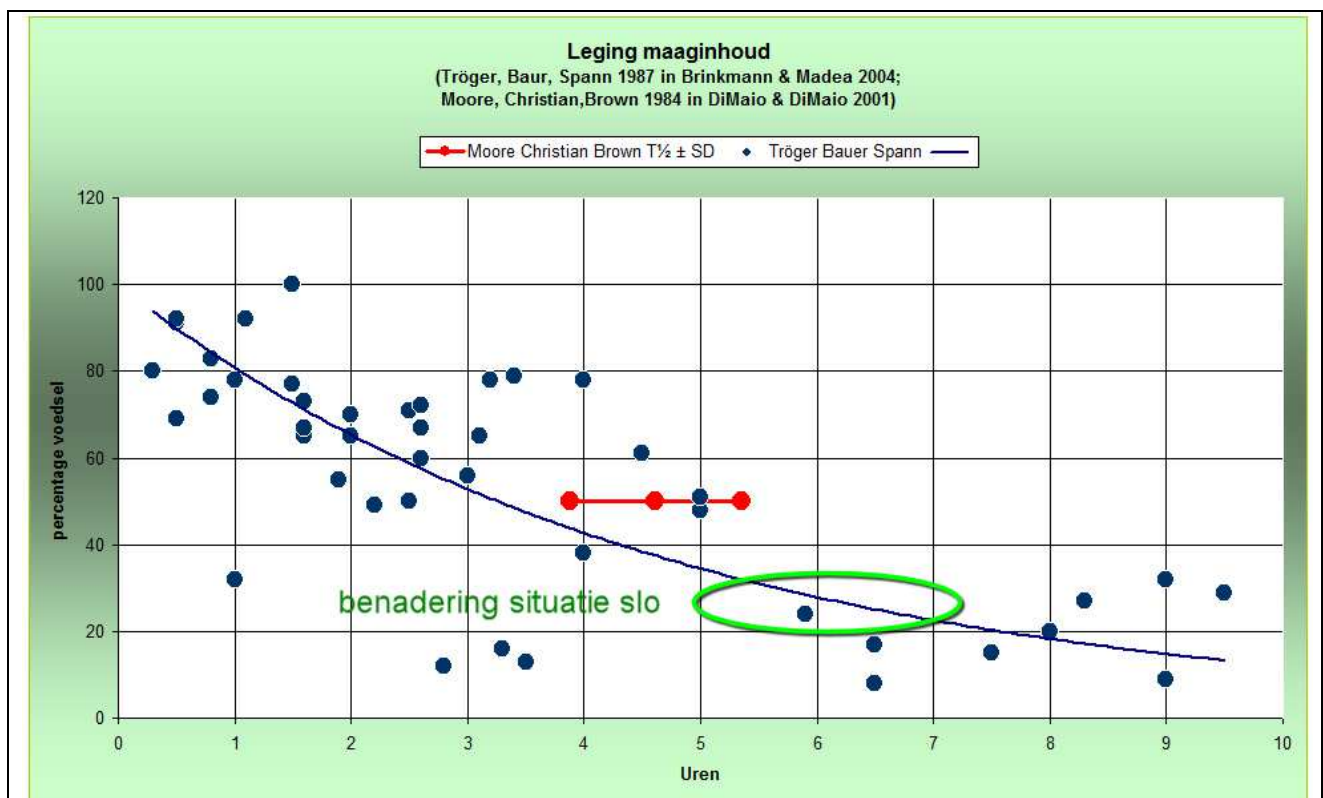
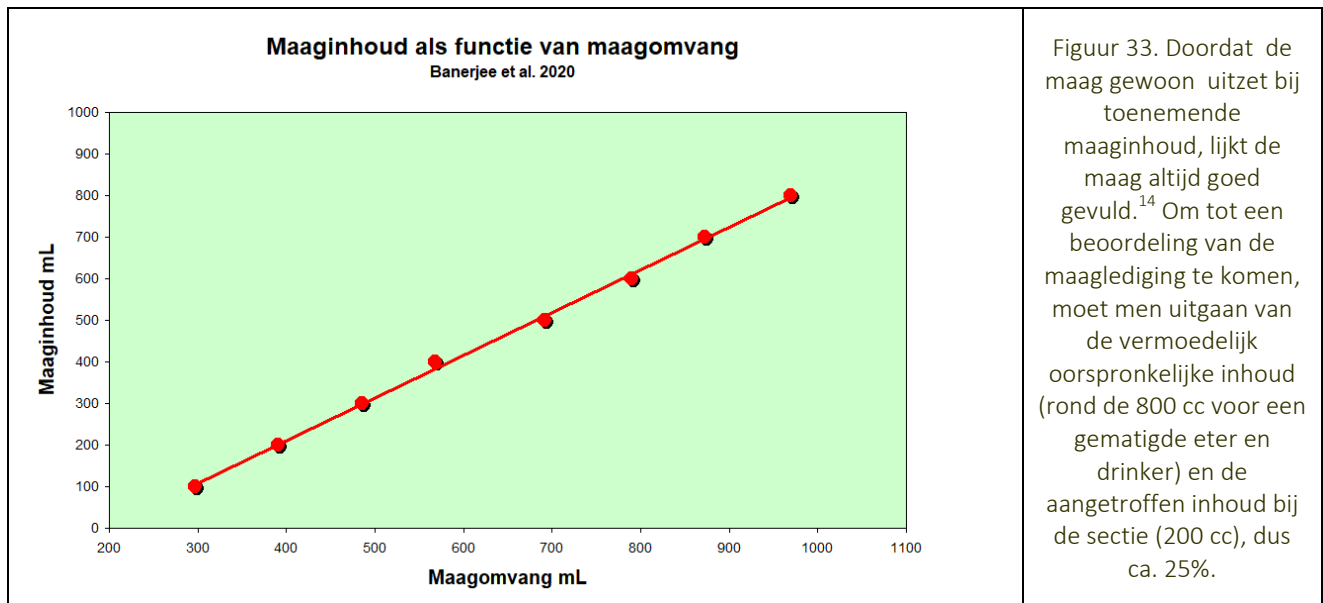
In de maag van het slo. bevond zich nog een groot deel voedsel. In de darmen werd bijna geen voedsel aangetroffen.

De recherche gaf er zich geen rekenschap van dat de maag 'meeveert' met de inhoud, dus geruime tijd na de maaltijd nog steeds min of meer gevuld lijkt.

-
- J. Heimer et al. Value of 3T craniocervical magnetic resonance imaging following nonfatal strangulation Eur. Radiol. 29 (2019) 3458–3466 <https://doi.org/10.1007/s00330-019-06033-x>
- Erin C. et al. Evaluation of Nonfatal Strangulation in Alert Adults Annals of Emergency Medicine · October 2019 DOI: 10.1016/j.annemergmed.2019.07.018
- Zachary MacDonald et al. Surviving strangulation: evaluation of non-fatal strangulation in patients presenting to a tertiary care sexual assault and partner abuse care program Canadian Journal of Emergency Medicine <https://doi.org/10.1007/s43678-021-00176-x>
- Lisa B.E. Shields et al. Living Victims of Strangulation A 10-Year Review of Cases in a Metropolitan Community Am J Forensic Med Pathol & Volume 31, Number 4, December 2010 DOI: 10.1097/PAF.0b013e3181d3dc02

De opgegeven maaginhoud correspondeerde echter met minder dan de helft van een avondmaaltijd, zelfs maar voor een kwart. De darmen (8 meter lang) zijn tijdens de sectie niet eens onderzocht, er is slechts een beeld geschetst van de toestand van de twaalfvingerige darm (25 cm). Uiteraard is daar alleen sprake van in de maag reeds verteerde resten die worden doorgeleid naar het darmkanaal.

Door dit misverstand ging de recherche ervan uit dat mevrouw Wittenberg kort na de avondmaaltijd was overleden. Dat is op zijn minst onwaarschijnlijk.

Figuur 34 . Met een maaginhoud van rond de 25% ligt de meest waarschijnlijke tijd van overlijden rond middernacht. De recherche ging uit van 21:00 uur op wezenlijk onbevestigde gronden.

¹⁴ Banerjee S, Pal A, Fox M. Volume and position change of the stomach during gastric accommodation and emptying: A detailed three-dimensional morphological analysis based on MRI. *Neurogastroenterology & Motility*. 2020;00:e13865. <https://doi.org/10.1111/nmo.13865>

5 Conclusie

Het is veel waarschijnlijker dat mevrouw Wittenberg door verwurging stierf dan door een andere doodsoorzaak. Als men op medisch-forensische gronden een tijdlijn moet uitzetten, dan vond de verwurging plaats rond middernacht van vrijdag op zaterdag en werd het stoffelijk overschot rond zes uur later naar de woonkamer gesleept en daar van vijf steekwonden en elf ribbreuken voorzien, vermoedelijk teneinde het profiel van de dader te verdoezelen.

6 Juridisch gevolg

We gaan terug naar het vonnis van 2004:

- 3.1 *Naar het oordeel van het hof heeft de verdachte opzettelijk en met voorbedachte raad het slachtoffer gedood. Dit volgt uit de wijze waarop het delict is gepleegd.*
- 3.2 *Het slachtoffer is immers op verschillende wijzen – verwurging, steken met een scherp voorwerp, mechanisch samendrukkend geweld – en op verschillende plaatsen – hals, diverse plaatsen op de borst – verwond. De verdachte moet zich ofwel tevoren van een steekvoorwerp hebben voorzien, ofwel dit steekvoorwerp in de woning van het slachtoffer erbij gepakt hebben. Toen het slachtoffer al op de grond lag is zij meermalen in de borst gestoken (rapport ing. Eikelenboom d.d. 22 januari 2004, p. 14).*
- 3.3 *Uit het voorgaande blijkt dat de dader doelbewust heeft gehandeld en dat hij voorafgaande aan en gedurende het toebrengen van de verwondingen die de dood van het slachtoffer verklaren tijd had zich te beraden op het te nemen of het genomen besluit, zodat de gelegenheid heeft bestaan dat hij over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad heeft nagedacht en zich daarvan rekenschap heeft gegeven.*
- 3.4 *Aldus komt het hof tot de conclusie dat de verdachte niet slechts opzettelijk heeft gehandeld, maar ook met voorbedachte raad. Dit laatste is in de tenlastelegging en bewezenverklaring nader uitgedrukt met de woorden 'na kalm beraad en rustig overleg'.*

Zoals hierboven staat te lezen, omzeilt het Hof de vraag, op welk moment het slachtoffer werd gedood en neemt het impliciet aan dat dat gebeurde tijdens het aanbrengen van de steekverwondingen. Het Hof gaat ervan uit dat het slachtoffer op enig moment - slechts - werd verwond, terwijl de patholoog-anatoom de verwondingen in hals en borst als dodelijk omschreef. Deze discrepantie heeft het Hof nooit meer opgeheven.

De tijd die de dader vergund was om na te denken is irrelevant, aangezien de verwondingen, ontstaan vóór het aanbrengen van de steekwonden al dodelijk waren en duidelijk irreversibel. Wellicht dienden de steekwonden slechts om de aandacht af te leiden van het ware motief of een dwaalspoor te leggen naar een andere dader. Dat blijkt temeer uit het gegeven dat er nauwelijks bloed op de blouse zat, in vergelijking met de kennelijke oorzaak: een slagaderlijke verwonding. Dan had de blouse doordrenkt moeten zijn met bloed, zoals de patholoog-anatoom ook vermeldde: alleen was dat niet zo.

Dit alles constaterende leidt dit tot een spagaat, aangezien dit vragen oplevert over het profiel van de dader die geen rol hebben gespeeld in het proces.

In 2005 doorzag Mr. Vellinga dit dilemma en adviseerde de Hoge Raad een herziening in te leiden:

190. Deze overweging kent een element van innerlijke tegenstrijdigheid. Het valt immers niet goed in te zien hoe de verdachte zich tijdens het toebrengen van de verwondingen die de dood van het slachtoffer kunnen verklaren kan beraden op een te nemen of genomen besluit gericht op doden.(82) Het besluit is immers al in uitvoering genomen. Misschien heeft het Hof hiermee tot uitdrukking willen brengen dat de verdachte zoveel handelingen heeft verricht die waren gericht op het doden van het slachtoffer dat hij gelegenheid had zich tijdens de uitvoering daarvan te bezinnen op hetgeen hij aan het doen was. Maar die omstandigheid is voor de voorbedachte raad niet bepalend. Zoals de wetsgeschiedenis laat

zien komt het aan op een tijdstip van nadenken voorafgaand aan de levensberovende handelingen.(83) Genoemde overweging geeft dus blijk van een onjuiste rechtsopvatting van het begrip voorbedachte raad voor zover daarin ligt besloten dat ook gelegenheid tot nadenken tijdens levensberovend handelen onder voorbedachte raad als bedoeld in art. 289 Sr moet worden begrepen.

Vermoedelijk heeft de Hoge Raad de achterliggende gedachte simpelweg niet begrepen en verwees aldus het advies van Vellinga naar de prullenbak.:¹⁵

Ad 3. Voor bewezenverklaring van voorbedachte raad is voldoende dat komt vast te staan dat de verdachte tijd had zich te beraden op het te nemen of het genomen besluit, zodat hij de gelegenheid heeft gehad over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad na te denken en zich daarvan rekenschap te geven (HR LJN AE1743). 's Hofs vaststelling dat verdachte voorafgaand aan en gedurende zijn gewelddadige handelingen tijd had zich te beraden op het te nemen of genomen besluit, waarbij hij zich ofwel tevoren ofwel tijdens de uitvoering van die handelingen van een mes heeft voorzien, is niet onbegrijpelijk. Het hof kon oordelen dat de levensberoving door verdachte niet het gevolg is geweest van een ogenblikkelijke gemoedsbeweging. 's Hofs oordeel dat verdachte heeft gehandeld met voorbedachte raad getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting.

Waarbij de Hoge Raad volledig voorbij gaat aan het argument dat de levensberovende handelingen al vóór de messteken hadden plaatsgevonden. Een argument dat Vellinga wellicht scherper had moeten formuleren.

¹⁵ LJN: AR5714, Hoge Raad , 01568/04